

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ»**

*(для студентів 5 курсу денної та заочної форм навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня магістр,
спеціальності 8.0401060 – Екологічна безпека)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Забезпечення екологічної безпеки» (для студентів 5 курсу денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр, спеціальності 8.04010603 – Екологічна безпека) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. І. В. Сталінська. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 16 с.

Укладач канд. техн. наук І. В. Сталінська

Рецензент канд. техн. наук, доц. М. В. Катков

Рекомендовано кафедрою міських та регіональних екосистем,
протокол № 6 від 25.12.2015 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
БАЗОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ.....	5
1 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.....	7
1.1 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1 Закон України Про об'єкти підвищеної небезпеки.....	7
1.2 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2 Положення про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій	7
1.3 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3 Наказ МНС України Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій	8
1.4 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4 Наказ МНС України Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів.....	8
1.5 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5 Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів	9
1.6 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6 Положення про державну систему моніторингу довкілля	10
1.7 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7 Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів.....	10
1.8 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8 Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями.....	11
1.9 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9 Постанова Кабінету Міністрів України Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.....	11
2 САМОСТІЙНА РОБОТА.....	12
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	14

ВСТУП

Курс «Забезпечення екологічної безпеки» входить у програму базової підготовки магістрів спеціальності 8.04010603 – Екологічна безпека бакалаврів з метою формування необхідного для магістрів обсягу знань про екологічну безпеку на території України.

Загальний стан екологічної безпеки у світі і, зокрема, в Україні є досить складним. Існує широке різноманіття чинників (як природного, так і антропогенного походження), які спричиняють у подальшому ускладнення її стану у просторово-часовому аспекті. Це негативно впливає на довкілля та призводить до погіршення умов життєдіяльності живих організмів і, в першу чергу, людей. Тому екологічна безпека в рамках держави розглядається як одна з основних складових національної безпеки. Наведені обставини обумовлюють нагальну потребу комплексного розв'язання проблем, пов'язаних з екологічною безпекою.

Екологічна безпека на території України забезпечується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів. За своїм змістом державно-правові заходи не однорідні. Їх можна розподілити на кілька видів залежно від спрямованості дій: організаційно-превентивні, регулятивно-стимулюючі, розпорядчо-виконавчі, охоронно-відновлювальні та забезпечувальні. Вони утворюють своєрідний правовий механізм, який слід розуміти як систему державно-правових засобів, спрямованих на регулювання діяльності, спроможної посилювати рівень екологічної безпеки, попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для населення і природних систем, локалізацію проявів екологічної небезпеки.

Вивчення курсу «Забезпечення екологічної безпеки» дасть змогу отримати глибокі знання з теоретичних аспектів управління екологічною безпекою, набути практичних навиків, які можуть бути застосовані в практичній роботі в органах екологічного контролю та управління, в екологічних службах підприємств та організацій, при проведенні наукових досліджень.

Зміст курсу «Забезпечення екологічної безпеки» визначається основоположним тезисом - ефективно управляти екологічною безпекою можна тільки на основі всебічного науково-обґрунтованого вивчення умов формування екологічної небезпеки.

Метою практичних занять є ознайомлення та опрацювання законодавчої бази України щодо питань забезпечення екологічної безпеки.

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ І ТЕРМІНИ

Екологічна безпека – це такий стан та умови навколишнього природного середовища, при якому забезпечується екологічна рівновага та гарантується захист навколишнього середовища: біосфери, атмосфери, гідросфери, літосфери, космосфери, видового складу тваринного і рослинного світу, природних ресурсів, збереження здоров'я і життєдіяльності людей.

Екологічний ризик - імовірність настання події, що має несприятливі наслідки для природного середовища і викликаного негативним впливом господарської та іншої діяльності, надзвичайними ситуаціями природного та техногенного характеру.

Оцінка екологічного ризику - це наукове дослідження, в якому факти і науковий прогноз використовуються для оцінки потенційно шкідливого впливу на навколишнє середовище різних забруднюючих речовин та інших агентів.

Забруднення навколишнього середовища - надходження в навколишнє середовище речовини і (або) енергії, властивості, місце розташування або кількість яких чинять негативний вплив на навколишнє середовище.

Загроза – це природне чи техногенне явище з прогнозованими, але неконтрольованими небажаними подіями, що можуть у певний момент часу в межах даної території завдати шкоду здоров'ю людей, спричинити матеріальні збитки, руйнувати довкілля.

Екологічні фактори загроз – фактори, обумовлені причинами природного характеру (несприятливими для життя людини, тварин, рослин кліматичними умовами, фізико-хімічними характеристиками ґрунту, води, атмосфери і функціональними характеристиками екосистем; природними лихами і катастрофами тощо).

Техногенні (або антропогенні) фактори загроз обумовлені господарською діяльністю людей (надмірними викидами і скидами в навколишнє середовище відходів господарської діяльності за умови її нормального функціонування і за аварійних ситуацій; необґрунтованими відчуженнями територій під господарську діяльність; надмірним залученням до господарського обігу природних ресурсів; іншими пов'язаними з господарською діяльністю негативними процесами, актами або рішеннями).

Об'єкт підвищеної небезпеки - об'єкт, на якому використовуються, виготовляються, переробляються, зберігаються або транспортуються одна або кілька небезпечних речовин чи категорій речовин у кількості, що дорівнює або перевищує нормативно встановлені порогові маси, а також інші об'єкти як такі, що відповідно до закону є реальною загрозою виникнення надзвичайної ситуації техногенного та природного характеру.

Небезпечна речовина - хімічна, токсична, вибухова, окислювальна, горюча речовина, біологічні агенти та речовини біологічного походження (біохімічні, мікробіологічні, біотехнологічні препарати, патогенні для людей і тварин мікроорганізми тощо), які

становлять небезпеку для життя і здоров'я людей та довкілля, сукупність властивостей речовин і/або особливостей їх стану, внаслідок яких за певних обставин може створитися загроза життю і здоров'ю людей, довкіллю, матеріальним та культурним цінностям.

Надзвичайна ситуація – обстановка на певній території, що склалася в результаті аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, стихійного або іншого нещастя, які можуть спричинити або спричинили людські жертви, збиток здоров'ю людей або навколишньому природному середовищу, значні матеріальні втрати й порушення умов життєдіяльності людей.

Порогова маса небезпечних речовин - нормативно встановлена маса окремої небезпечної речовини або категорії небезпечних речовин чи сумарна маса небезпечних речовин різних категорій.

Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки - порядок визначення об'єктів підвищеної небезпеки серед потенційно небезпечних об'єктів.

Потенційно небезпечний об'єкт - об'єкт, на якому можуть використовуватися або виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються небезпечні речовини, біологічні препарати, а також інші об'єкти, що за певних обставин можуть створити реальну загрозу виникнення аварії.

Аварія на об'єкті підвищеної небезпеки - небезпечна подія техногенного характеру, що виникла внаслідок змін під час експлуатації об'єкта підвищеної небезпеки (наднормативний викид небезпечних речовин, пожежа, вибух тощо) і яка спричинила загибель людей чи створює загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю на його території і/або за його межами.

Ризик - ступінь імовірності певної негативної події, яка може відбутися в певний час або за певних обставин на території об'єкта підвищеної небезпеки і/або за його межами.

Прийнятний ризик - ризик, який не перевищує на території об'єкта підвищеної небезпеки і/або за її межами гранично допустимого рівня.

Управління ризиком - процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого ризику.

Декларація безпеки - документ, який визначає комплекс заходів, що вживаються суб'єктом господарської діяльності з метою запобігання аваріям, а також забезпечення готовності до локалізації, ліквідації аварій та їх наслідків.

Державна система моніторингу довкілля - це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

1 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1.1 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Закон України Про об'єкти підвищеної небезпеки

(Відомості Верховної Ради, 2001, N 15, ст.73, із змінами, внесеними згідно із Законом N 762-IV від 15.05.2003, ВВР, 2003, N 30, ст. 247)

Мета: ознайомитися з основними положеннями, що наведені в статях Закону України Про об'єкти підвищеної небезпеки

Питання для обговорення

1. Поясніть термін «ризик», «аварія на об'єкті підвищеної небезпеки».
2. Оцініть державний нагляд у сфері екологічної безпеки
3. Що належить до повноважень Кабінету Міністрів України у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки?
4. Що належить до повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки?
5. Що належить до повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, районних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки, в межах компетенції?
6. Які обов'язки суб'єкта господарської діяльності?
7. Положення щодо планів локалізації і ліквідації аварій на об'єктах підвищеної небезпеки.
8. Який порядок будівництва і/або реконструкції об'єктів підвищеної небезпеки?
9. Який порядок надання дозволу на експлуатацію об'єктів підвищеної небезпеки?

1.2 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Положення про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій

(Постанова від 26 січня 2015 р. № 18, Київ)

Мета: визначити завдання та права комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, а також види її діяльності в різних режимах (у режимі повсякденної діяльності; у режимі підвищеної готовності; у режимі діяльності у надзвичайній ситуації).

Питання для обговорення

1. Які основні завдання Комісії?

2. Функції Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій у режимі повсякденної діяльності
3. Функції Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій у режимі підвищеної готовності
4. Функції Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій у режимі діяльності у надзвичайній ситуації
5. Права Комісії.
6. Склад Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

За результатами заняття студенти повинні знати функції Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій у режимі повсякденної діяльності; у режимі підвищеної готовності; у режимі діяльності у надзвичайній ситуації.

1.3 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

**Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України Про затвердження
Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій
(Наказ МНС України від 12 грудня 2012 року № 1400)**

Мета: опрацювати на практиці питання щодо визначення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та соціального характеру.

Питання для обговорення

1. Загальні ознаки надзвичайних ситуацій.
2. Ознаки ситуацій техногенного характеру.
3. Ознаки ситуацій природного характеру.
4. Ознаки ситуацій соціального характеру.
5. Причини виникнення надзвичайних ситуацій.

За результатами заняття студенти повинні розрізняти надзвичайні ситуації техногенного, природного та соціального характеру.

1.4 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів (від 23.02.2006 №98 (zareestrovano v Min'yosti 20.03.06 za №286/12160))

Мета: ознайомитися з методикою ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів, а саме з порядком проведення ідентифікації об'єктів господарської

діяльності щодо визначення потенційної небезпеки, класифікацією надзвичайних ситуацій, видами небезпек, переліком затверджених державних (галузових) реєстрів України для обліку небезпечних об'єктів

Питання для обговорення

1. Класифікація надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями
2. Методика ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів.
3. Сфера застосування методики ідентифікації
4. Порядок проведення ідентифікації об'єктів господарської діяльності щодо визначення потенційної небезпеки.
5. Ідентифікація об'єкта господарської діяльності – ЗАТ «Жировий комбінат».
6. Ідентифікація об'єкта господарської діяльності – Автомобільна заправна станція N 5 ТОВ «Укрнафтосервіс».
7. Ідентифікація об'єкта господарської діяльності – Харківська ТЕЦ-5.
8. Ідентифікація об'єкта господарської діяльності – Комунальне підприємство «Харківківводоканал».

За результатами заняття студенти повинні знати види небезпек та порядок проведення ідентифікації об'єктів господарської діяльності щодо визначення потенційної небезпеки.

1.5 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів
(від 29 серпня 2002 р. N 1288, із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 313 (313-2004-п) від 11.03.2004, N 252 (252-2013-п) від 10.04.2013)

Мета: ознайомитися з пунктами Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів.

Питання для обговорення

1. Дати визначення Державному реєстру потенційно небезпечних об'єктів.
2. З якою метою створюється Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів.
3. Які небезпечні об'єкти підлягають реєстрації?
4. Які види транспорту не підлягають реєстрації в цьому Реєстрі?
5. Коли реєстрація небезпечних об'єктів вважається закінченою?

За результатами заняття студенти повинні знати як відбувається Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів.

1.6 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Положення про державну систему моніторингу довкілля (від 30 березня 1998 р. N 391).

Мета: ознайомитися з Положенням про державну систему моніторингу довкілля, а саме організацією і функціонуванням системи моніторингу, взаємовідносини суб'єктів системи моніторингу.

Питання для обговорення

1. Дати визначення Державній системі моніторингу довкілля.
2. На яких принципах ґрунтується створення і функціонування системи моніторингу?
3. Ким здійснюється моніторинг довкілля?
4. Основна мета системи моніторингу.
5. Завдання системи моніторингу.
6. Організація системи моніторингу.
7. На чому ґрунтуються взаємовідносини суб'єктів системи моніторингу?

За результатами заняття студенти повинні знати на яких принципах ґрунтується створення і функціонування системи моніторингу довкілля.

1.7 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів. (від 06.11.2003 N 425)

Мета: ознайомитися із загальними засадами моніторингу потенційно небезпечних об'єктів та порядком його здійснення у межах завдань єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.

Питання для обговорення

1. Мета моніторингу потенційно небезпечних об'єктів.
2. Суб'єкти моніторингу потенційно небезпечних об'єктів.
3. Техногенні чинники потенційної небезпеки.
4. Природні чинники потенційної небезпеки.
5. Організація взаємодії суб'єктів моніторингу ПНО.
6. Порядок ведення моніторингу.

За результатами заняття студенти повинні знати мету проведення та порядок здійснення моніторингу потенційно небезпечних об'єктів.

1.8 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями.

(від від 24 березня 2004 р. N 368 Київ, із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 380 (380-2013-п) від 29.05.2013)

Мета: ознайомитися з порядком класифікації надзвичайних ситуацій за державним, регіональним та місцевим рівнями.

Питання для обговорення

1. Критерії визначення рівня надзвичайної ситуації.
2. Надзвичайна ситуація державного рівня. Навести приклади.
3. Надзвичайна ситуація регіонального рівня. Навести приклади.
4. Надзвичайна ситуація місцевого рівня. Навести приклади.

За результатами заняття студенти повинні вміти віднести надзвичайну ситуацію до відповідного рівня.

1.9 ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Постанова Кабінету Міністрів України Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки

(від 11 липня 2002р. №956)

Мета: ознайомитися з порядком ідентифікації та обліку об'єктів підвищеної небезпеки, нормативами порогових мас деяких індивідуальних небезпечних речовин, порядком декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки, проведення експертизи декларації безпеки.

Питання для обговорення

1. Які властивості речовин відносяться до небезпечних?
2. Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки.
3. Облік об'єктів підвищеної небезпеки.
4. Дати визначення терміну «порогова маса».
5. За якою формулою визначають порогову масу небезпечних речовин однієї групи?
6. Порядок декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.
7. Проведення експертизи декларації безпеки.

За результатами заняття студенти повинні знати які властивості речовин відносяться до небезпечних та порядок їх ідентифікації та обліку.

2 САМОСТІЙНА РОБОТА

За результатами лекційних та практичних занять студенти повинні підготувати відповіді на наступні питання:

1. Поясніть поняття екологічної безпеки та правова основа її забезпечення.
2. Охарактеризуйте оточуюче середовище та сучасні потреби людини.
3. Проаналізуйте поширені підходи до визначення терміну «екологічна безпека».
4. Співвіднесіть поняття «навколишнє середовище» та «природне середовище».
5. Охарактеризуйте об'єкт екологічної безпеки.
6. Охарактеризуйте суб'єкт екологічної безпеки.
7. Дайте коротку характеристику екологічних криз в минулому.
8. Дайте коротку характеристику екологічних криз сучасності.
9. Співвіднесіть поняття «біосфера» та «техносфера».
10. Поясніть термін «загроза». Наведіть приклади.
11. Поясніть термін «небезпека». Наведіть приклади.
12. Поясніть термін «ризик». Наведіть приклади.
13. Охарактеризуйте рівні ймовірності небезпеки, їх характеристика
14. Поясніть термін «індивідуальний ризик», його сутність
15. Проаналізуйте критерії прийнятного ризику.
16. Поясніть термін «техногенний ризик», його сутність.
17. Поясніть термін «екологічний ризик», його сутність
18. Охарактеризуйте основні принципи екологічної безпеки.
19. Охарактеризуйте головні екологічні закони.
20. Співвіднесіть поняття «безпеки» і «небезпеки».
21. Охарактеризуйте техногенні чинники екологічної небезпеки.
22. Охарактеризуйте природні чинники екологічної небезпеки.
23. Охарактеризуйте соціально-економічні чинники екологічної небезпеки.
24. Співвіднесіть поняття «екологічний фактор» і «небезпечний фактор» в екологічній безпеці.
25. Проаналізуйте основні риси та критерії екологічної безпеки.
26. Проаналізуйте найважливіші глобальні проблеми людства.
27. Охарактеризуйте екологічні показники.
28. Охарактеризуйте класифікаційні ознаки надзвичайних ситуацій.
29. Охарактеризуйте надзвичайні ситуації, їх класифікація.
30. Охарактеризуйте типи екологічних ситуацій, їх оцінка.
31. Проаналізуйте надзвичайні ситуації природного характеру.
32. Проаналізуйте надзвичайні ситуації техногенного характеру
33. Проаналізуйте надзвичайні ситуації екологічного характеру, їх характеристика.
34. Охарактеризуйте поняття та види загроз національній безпеці в екологічній сфері.
35. Охарактеризуйте облік та звітність в екологічній безпеці.

36. Проаналізуйте систему екологічної безпеки в Україні.
37. Проаналізуйте стан сучасного навколишнього природного середовища в Україні.
38. Проаналізуйте стан техногенної та природної безпеки в Україні.
39. Дайте коротку характеристику ідентифікації джерел екологічної небезпеки.
40. Оцініть державний нагляд у сфері екологічної безпеки.
41. Поясніть поняття «локалізація» та «ліквідація» наслідків аварійних ситуацій.
42. Охарактеризуйте державну систему забезпечення екологічної безпеки.
43. Оцініть регламентацію діяльності в сфері екологічної безпеки.
44. Співвіднесіть визначення «потенційно небезпечний об'єкт» і «об'єкт підвищеної небезпеки».
45. Поясніть поняття «Ідентифікація потенційно небезпечних об'єктів».
46. Охарактеризуйте моніторинг потенційно небезпечних об'єктів.
47. Охарактеризуйте порядок проведення ідентифікації та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки.
48. Проаналізуйте державну систему моніторингу довкілля.
49. Проаналізуйте діяльність державних органів з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.
50. Оцініть адміністративні та економічні санкції в екологічній безпеці.
51. Охарактеризуйте заходи запобігання порушень в сфері екологічної безпеки.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 762-IV від 15.05.2003) : [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ 2245-14, чинний, редакція від 26.04.2014, підстава 1193-18 – Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2001. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/2245-14– Заголовок з екрану. – Мова укр.
2. Постанова КМУ від 16 лютого 1998 р. № 174 «Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ 18-2015-п, чинний, прийняття від 26.01.2015– Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2015. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/18-2015-п– Заголовок з екрану. – Мова укр.
3. Наказ МНС України № 1400 від 12.12.2012 «Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ z0040-13, чинний, редакція від 12.12.2012– Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2012. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/z0040-13 – Заголовок з екрану. – Мова укр.
4. Наказ МНС України від 23.02.2006 N 98 «Про затвердження Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ z0286-06, чинний, прийняття від 23.02.2006– Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2006. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/z0286-06 – Заголовок з екрану. – Мова укр.
5. Постанова КМУ від 29 серпня 2002 р. N 1288 «Про затвердження Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ 1288-2002-п, чинний, редакція від 17.04.2013– Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2013. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1288-2002-п – Заголовок з екрану. – Мова укр.
6. Постанова КМУ від 30 березня 1998 р. N 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ 391-98-п, чинний, редакція від 19.06.2015– Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2015. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/391-98-п – Заголовок з екрану. – Мова укр.
7. Наказ МНС України від 6 листопада 2003 року N 425 «Про затвердження Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ z1238-03, чинний, прийняття від 06.11.2003– Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2003. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1238-03 – Заголовок з екрану. – Мова укр.

8. Постанова КМУ від 24 березня 2004 р. N 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ 368-2004-п, чинний, редакція від 11.06.2013, підстава 380-2013-п – Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2004. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-п – Заголовок з екрану. – Мова укр.

9. Постанова КМУ № 956 від 11.07.2002. «Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки»: [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). Документ 956-2002-п, чинний, редакція від 12.01.2016, підстава 1097-2015-п – Електрон. дані. – К. : Законодавство України, [2002. –]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2002-п – Заголовок з екрану. – Мова укр.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни
**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ»**

*(для студентів 5 курсу денної та заочної форм навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня магістр,
спеціальності 8.0401060 – Екологічна безпека)*

Укладач **СТАЛІНСЬКА** Ірина Вікторівна

Відповідальний за випуск *М. В. Катков*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Сталінська*

План 2016, поз. 105 М

Підп. до друку 25.01.2015
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60×84 / 16
Ум. друк. арк. 0,7
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 03.08.2014 р.